

Oplegnotitie

Zaaknummer: Z – 22/066075
Documentnummer: 407855
Datum: 27 augustus 2024 / verzonden: 27 augustus 2024
Onderwerp: Voortgangsrapportage Warmte Leidse Regio
Portefeuillehouder: Wethouder Schokker
Bijlage(n): Programma Warmte Leidse Regio: rapportage eerste halfjaar 2024

Geachte Raad,

Bijgevoegd vindt u de voortgangsrapportage van het Programma Warmte Leidse Regio (WLR) over het eerste halfjaar van 2024. Met deze oplegnotitie plaatsen wij deze rapportage in het Voorschotens perspectief, zoals beloofd met toezegging 296. Afgelopen jaar bent u op verschillende manieren bijgebracht van de laatste ontwikkelingen rond WLR, WarmtelinQ en de warmtetransitie in het algemeen. Het lokale perspectief kwam hierbij regelmatig aan bod. Ook in de toekomst zullen we het Voorschotens perspectief van regionale ontwikkelingen in de warmtetransitie passend bij de situatie met u blijven communiceren, zoals dat met amendement 122 is besloten (bij Z/20/043433/238313). Toezegging 296 is hiermee afgedaan.

Sinds toezegging 296 heeft de gemeenteraad unaniem besloten om de samenwerking Warmte Leidse Regio te verlengen (Z/22/070761/361515). Daarnaast heeft u afgelopen 4 juli 2024 unaniem ingestemd met een herijking van de transitievisie warmte, de wens tot aansluiten op WarmtelinQ en het reserveren van gronden voor een warmteoverdrachtstation (Z/23/081881/396035). Dit raadsbesluit was het resultaat van een proces waarbij u tijdens meerdere thema-avonden bent geïnformeerd over de achtergrond van de warmtetransitie in Voorschoten. Voor een gedetailleerdere analyse van de Voorschotense warmtetransitie verwijzen we daarom naar dit raadsvoorstel en de bijlagen.

Met de raadsinformatiebrief van 9 april 2024 (Z/23/082010/392686) bent u op de hoogte gebracht over de invulling van de samenwerking WLR in de nieuwe periode: een verkenning naar de oprichting van een regionaal warmtebedrijf in de Leidse regio. De bijgevoegde voortgangsrapportage is een eerste update van dit proces. Vanuit Voorschoten vertegenwoordigt wethouder Schokker de gemeente als portefeuillehouder in het bestuurlijk overleg, en de projectleider warmtetransitie doet dit in de ambtelijke werkgroep.

Gemeente Voorschoten

Met de recente vaststelling van de transitievisie warmte 1.1 bereidt de gemeente zich voor op een collectief warmtesysteem, dat in lijn is met verwachte nieuwe wetgeving. De nieuwste inzichten uit de transitievisie, zoals het aantal woningen dat mogelijk kan worden aangesloten, worden ook meegenomen binnen de samenwerking WLR. De activiteiten van WLR voor een regionaal warmtebedrijf zijn een invulling van de door u vastgestelde transitievisie warmte.

Het zal voor een kleine gemeente als Voorschoten lastig zijn om te voldoen aan alle (toekomstige) wettelijke eisen rond publiek eigenaarschap en het opzetten van de benodigde organisatie. Dit is ook wat tijdens de verkenningsfase als input is meegegeven aan het projectteam. Daarbij zoeken we naar een balans tussen regionale realisatiekracht en standaardisatie aan de ene kant, en lokale zeggenschap en maatwerk aan de andere. We zetten erop in dat hier tijdens de raadsinformatiebijeenkomst van WLR op 24 september 2024 al eerste inzichten gegeven worden. Als vervolg daarop zult u in het voorjaar van 2025 worden gevraagd om uitgangspunten mee te geven voor een mogelijk op te richten warmtebedrijf. U heeft dus ook de mogelijkheid om sturing te geven aan de invulling van een regionaal warmtebedrijf.

Met het besluit van 4 juli 2024 zet de gemeente Voorschoten in op een aansluiting op WarmtelinQ, met behulp van een T-stuk. Kort daarna is de gemeente daarom een overeenkomst voor een T-stuk aangegaan met de Gasunie en de gemeente Leiden. De gemeente Voorschoten is daarmee regionaal één van de koplopers om een T-stuk te realiseren. Dat biedt goede kansen om op de middellange termijn kosteneffectief in de warmtebehoefte van de gemeente te kunnen voorzien. Op de langere termijn zal Voorschoten ook andere warmtebronnen nodig hebben. Daarom is het zinvol om dit in regionaal verband verder te verkennen. Hierbij speelt de WLR een belangrijke rol voor Voorschoten.

Kortom, het werk binnen de samenwerking Leidse regio vormt een belangrijke invulling van het warmtebeleid van de gemeente Voorschoten. Parallel daaraan blijft de gemeente ook zelf de nodige stappen zetten voor de warmtetransitie. Het is een langjarig proces met veel tussenstappen. We zullen u daarvan goed op de hoogte blijven houden.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

E.A. van Watingen,
gemeentesecretaris

drs. N. Stemerding,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

PROGRAMMA WARMTE LEIDSE REGIO: RAPPORTAGE EERSTE HALFJAAR 2024

Opgesteld door het programma WLR, Juli 2024

1. Inleiding en achtergrond

De gemeenten Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude werken binnen het programma Warmtetransitie Leidse Regio (WLR) samen aan de warmtetransitie. Deze samenwerking is formeel gestart op 1 augustus 2021 en in eerste instantie aangegaan voor de periode tot 31 december 2023. De deelnemende gemeenten hebben besloten om de regionale samenwerking WLR voort te zetten in de periode 2024 – 2027. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst¹ (SOK) gesloten.

De gezamenlijke doelstelling is de realisatie van een Open Regionaal Energie Systeem (ORES) met borging van publieke waarden. Daarbij willen de WLR- gemeenten vanuit onderlinge solidariteit en regionale belangenafweging de beleids- en besluitvorming én de toekomstige ontwikkelingen in de warmtetransitie met elkaar af te stemmen.

In de samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat het programma WLR elke zes maanden een voortgangsrapportage opstelt om de raden te informeren over de voortgang. Deze rapportage beschrijft de ontwikkelingen en resultaten van het programma WLR in de eerste zes maanden van 2024.

2. Besturing programma WLR

In de SOK zijn afspraken vastgelegd over de besturing van het programma WLR:

- Het (maandelijks) regionaal Bestuurlijk Overleg WLR bestaat uit de portefeuillehouders warmtetransitie (wethouders) binnen de colleges, de ambtelijk opdrachtgevers en het programmateam WLR;
- Het ambtelijk opdrachtgeversoverleg voor uitvoering van het programma bestaat uit twee directeurs vanuit de deelnemende gemeenten: Erik van Seggelen, Directeur Stedelijke Ontwikkeling bij de gemeente Leiden en Patrick Spigt, Directeur Dienstverlening en bedrijfsvoering bij de gemeente Katwijk. Zij vervullen namens de Colleges van B&W het dagelijks opdrachtgeverschap naar de programmamangers;
- Het programmateam WLR bestaat uit twee parttime Programmamangers (René Jansen en Hans van Egmond), een Adviseur Warmtetransitie (Karolina Pill), een Programmasecretaris (Laurance Janssen Lok) en een parttime Communicatieadviseur (Gavroche Abels);
- De werkgroep WLR werkt samen met het programmateam aan de resultaten van het programma en zorgt voor de inbreng vanuit (en de afstemming binnen) de individuele gemeenten. Iedere gemeente is daarin vertegenwoordigd door een beleidsadviseur.

3. Context en wetgeving

Alle gemeenten in Nederland zijn bezig om de warmtetransitie vorm te geven. Dit met de ambitie om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te realiseren. Het Rijk heeft gemeenten de regie gegeven bij de realisatie van aardgasvrije wijken. Zij moeten de route uitstippelen. Deze route loopt voor collectieve warmtenetten vanaf het opstellen van een Transitievisie Warmte (toekomstig Warmteprogramma), via een uitvoeringsplan per wijk, naar de daadwerkelijke realisatie: het aanwijzen van warmtekavels, de keuze van een warmtebedrijf en realisatie van warmtenetten.

¹ Programma WLR, *Samenwerkingsovereenkomst Warmte Leidse Regio 2024 - 2027*, 11 december 2023

Het wetsvoorstel Wet collectieve warmte (Wcw)² bepaalt de richting die de overheid heeft ingezet voor de warmtetransitie. Deze gaat uit van een nieuwe marktordening in de warmtemarkt. De gemeente wijst een warmtekavel aan en wijst vervolgens een integraal verantwoordelijk publiek warmtebedrijf aan. Warmtebedrijven hebben de taak om de productie of inkoop, distributie en levering van warmte op een duurzame, leveringszekere en betaalbare manier te organiseren. Op welk moment de Wcw in werking treedt is nog onzeker; voorlopig gaan we uit van juli 2025 of januari 2026.

Uit de Transitievisies warmte van de WLR-gemeenten komt het beeld naar voren dat in de Leidse regio voor minstens 100.000 woningequivalenten een collectieve warmteoplossing het voorkeursalternatief is. De gemeenten bevestigen dit of stellen dit uiterlijk 2026 bij in de warmteprogramma's. Ook stellen de gemeenten de tijdslijn voor de omschakeling van wijken naar een aardgasvrije warmtevoorziening.

De grootste uitdaging in de ontwikkeling van collectieve warmteoplossingen is de betaalbaarheid voor bewoners en bedrijven. Daar is de Rijksoverheid zich van bewust en daarom werkt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) aan (aanvullende) instrumenten om de betaalbaarheid van warmtenetten te verbeteren.

4. Opdracht programma WLR

Het jaar 2023 stond voor het programma WLR in het teken van het afronden van een aantal belangrijke studies en adviezen. Deze waren nodig om richting te kiezen en alternatieven te onderzoeken, de onzekerheden in de warmtetransitie te verminderen en daarmee de verdere uitvoering van de warmtetransitie te ondersteunen. In het eerste kwartaal van 2024 heeft – op basis van deze studies en adviezen én in lijn met de aanbevelingen in deze rapportages – een verdere verdieping plaatsgevonden van de opdracht van het programma WLR. Daarbij geldt dat de meest concrete (warmte)projecten in de Leidse regio aan het begin van de ontwikkelfase staan en vragen om versnelling.

De warmtetransitie is een complexe opgave die een lange doorlooptijd kent. Het langetermijndoel van de WLR-gemeenten staat centraal: *In 2050 is de Leidse regio aardgasvrij, de gebouwvoorraad is goed geïsoleerd én wordt met duurzame warmte verwarmd.* De hoofdoggave daarbij voor het programma WLR is:

- a) Het verkennen en voorbereiden van een Regionaal Publiek Integraal Warmtebedrijf (RPIW) op WLR-niveau, als uitvoeringsorgaan voor de realisatie en exploitatie van het ORES;
- b) De voorbereiding op de realisatie van een ORES waarin, met borging van publieke waarden, waarin bronnen (aanbod) en afname (vraag) van warmte met elkaar verbonden zijn.

Op basis van deze opdracht heeft het programma WLR een Roadmap opgesteld voor de uitvoering van het programma.

5. Werksporen WLR Programma Q1 en Q2 2024

Verkenning Regionaal Publiek Integraal Warmtebedrijf

Als onderdeel van deze samenwerking vindt een verkenning plaats naar de oprichting van een RPIW (hoofdoggave a) in de Leidse regio. Dit is mede ingegeven door het wetsvoorstel Wcw, waarin staat dat warmtenetten (met een meerderheidsaandeel) in publiek eigendom komen. Hierover is recent

² Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2020 – 2024), wetsvoorstel Wet Collectieve Warmte, <https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK010356>, Status april 2024: Advies Raad van State uitgebracht

ook een raadsinformatiebrief³ met inhoudelijke toelichting verstuurd aan de raden van de WLR-gemeenten.

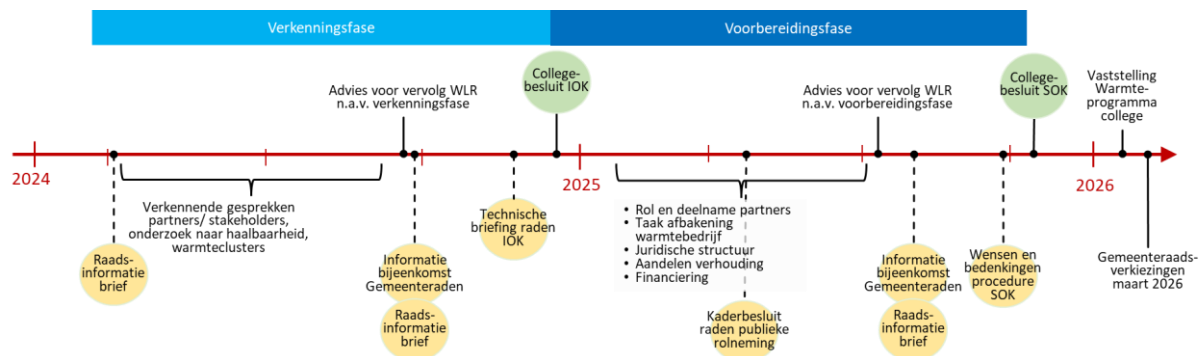
Als onderdeel van deze verkenning worden gesprekken gevoerd met:

- individuele WLR-gemeenten,
- gemeenten Noordwijk, Hillegom, Lisse, Teylingen (HLT samen) en Alphen aan den Rijn,
- ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK),
- Energie Beheer Nederland (EBN),
- provincie Zuid-Holland (PZH),
- Rijnland Energie Coöperatie,
- publieke warmte-/netwerkbedrijven (Firan/Alliander, Enpuls Warmte Infra/Enexis, NetVerder/Stedin, Dunea Warmte & Koude),
- commerciële warmtebedrijven actief in de Leidse regio (Vattenfall Warmte, Linthorst Energy) en
- potentiële financiers (InvestNL, Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)).

De (eerste) resultaten van deze verkenning deelt het programma WLR met de raadsleden van de WLR-gemeenten in de raadsinformatiebijeenkomst op 24 september 2024 en daarna in een raadsinformatiebrief.

De focus in deze fase ligt op het organiseren van voldoende publieke realisatiekracht in de Leidse regio. De oprichting van een publiek warmtebedrijf is in veel regio's in Nederland gaande. Onder andere in de regio's Dordrecht, Noord-Brabant en Gelderland zien we dat gemeenten – in regionaal of in provinciaal verband – sturing nemen op de ontwikkeling van collectieve warmte door een gezamenlijke entiteit op te richten. Ook medeoverheden en partners in de warmtetransitie bezinnen zich op hun rol en positie in deze uitdaging.

Als uit de verkenning volgt dat er een coalitie te vormen is die voldoende omvang heeft voor de oprichting van een RPIW, dan sluiten de WLR-gemeenten de verkenning af met een Intentieovereenkomst. Daar kunnen externe (publieke) partners aan deelnemen. In de huidige planning gaan we uit van Q4 2024. De uiteindelijke deelnemers aan een RPIW zijn afhankelijk van de verdere besluitvorming door de WLR-gemeenten en de andere partners.

Vorbereiding op de realisatie van een ORES

Zoals ook in de SOK opgenomen is de gezamenlijke doelstelling de realisatie van een ORES met borging van publieke waarden (hoofdoopgave b). In een studie naar een regionaal warmtesysteem⁴ in 2023 bleek dat een regionaal warmtesysteem aansluit bij de publieke waarden en veel gunstiger is, kijkend naar de cumulatieve kosten over 30 jaar in vergelijking met alternatieve oplossingen. In deze

³ Raadsinformatiebrief "Verkenning regionaal warmtebedrijf Leidse Regio" april 2024

⁴ Greenvis & Fakton Energy, Open Regionaal Energiesysteem ORES, 2 maart 2023

studiesysteem zijn verschillende scenario's uitgewerkt hoe zo'n regionaal systeem eruit kan komen te zien.

Voor de warmtelevering is de Leidse regio afhankelijk van regionale warmtebronnen door de grote totale warmtevraag en de beperkte lokale bronnen. De inzet van alleen WarmtelinQ⁵ (vanaf 2027) is niet voldoende om te voorzien in de totale warmtevraag van de Leidse regio. Hierdoor is de inzet van andere bronnen, zoals geothermie en aquathermie noodzakelijk.

In het programma WLR willen we het beoogde regionaal warmtesysteem (ORES) verder definiëren, de benodigde investeringen in beeld brengen en een realisatiepad schetsen. Daarin gaan we uit van de wijken die de gemeenten hebben aangemerkt voor een collectieve warmteoplossing en de planning die zij daarbij hanteren.

Regionale ontwikkelingen

Het project Aardwarmte Rijnland heeft in mei 2024 een Grand Design studie opgeleverd, waarin (net als in de ORES studie van WLR) is vastgesteld dat een regionaal warmtesysteem de voorkeur heeft. Het Grand Design dekt de gemeenten Noordwijk, Katwijk, Hillegom, Lisse, Teylingen en Oegstgeest met mogelijke uitbreidingen naar omliggende gebieden, zoals de woonkern Lisserbroek of het knooppunt van WarmtelinQ. Het project bestaat uit één hoofddistributieleiding door de regio, met verschillende lokale warmtenetten daaraan gekoppeld. De eerste warmtelevering wordt verwachten we in 2027. Het plan voorziet vervolgens in een gefaseerde uitrol van het warmtesysteem in de hele regio en voor alle aangesloten woonwijken en andere warmtegebruikers tot 2040.

Daarnaast is binnen de RES (Regionale Energiestrategie) Holland Rijnland onderzoek gedaan naar de maatschappelijke meerwaarde om transportverbindingen aan te leggen tussen de 'clusters West, Midden en Oost'. Vrij vertaald betekent dat: het leggen van een verbinding tussen a) WarmtelinQ en Aardwarmte Rijnland en b) WarmtelinQ en Alphen aan de Rijn. De conclusie daarbij is dat:

- de transportverbinding tussen WarmtelinQ en Aardwarmte Rijnland (clusters Midden en West) voor de regio Holland Rijnland als geheel gunstig is ten opzichte van géén verbinding;
- de transportverbinding tussen WarmtelinQ en Alphen aan de Rijn (clusters Midden en Oost) voor de regio Holland Rijnland als geheel geen financieel voordeel oplevert, maar de gebouwen in Alphen aan den Rijn wel toegang geeft tot warmtebronnen die anders niet beschikbaar zijn en daarmee de warmtetransitie betaalbaar(er) maakt voor inwoners van Alphen aan den Rijn.

Regionale advisering en belangenbehartiging op warmtedossiers

Naast de werkzaamheden die te maken hebben met de verkenning naar de oprichting van een RPIW en de verdere uitwerking van de ORES, zet het programma zich in om regionaal op verschillende dossiers te adviseren, te coördineren en de belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen. Zo worden door het programmateam regulier gesprekken gevoerd met de Gasunie omtrent de ontwikkeling van warmtetransportleiding WarmtelinQ (tracé Rijswijk- Leiden). Onderwerp van gesprek hierbij is onder andere de aanleg van de T-stukken (aftakkingen van de hoofdleiding), die het transport en de distributie van de restwarmte uit het Rotterdamse havengebied naar betreffende buurten en wijken mogelijk moeten maken. Door deze gesprekken gezamenlijk te voeren, krijgen de gemeenten beter inzicht in de gemeenschappelijke belangen en elkaars positie, waardoor we een sterkere onderhandelingspositie hebben.

Het programmateam WLR voert gesprekken namens de gemeenten met het consortium Aardwarmte Rijnland, dat werkt aan de ontwikkeling van aardwarmte in de Duin en Bollenstreek. Zo borgen we dat de belangen van de Leidse regio worden meegenomen in hun plannen. Denk hierbij aan input

⁵ Gasunie - WarmtelinQ, <https://www.warmtelinq.nl/routes/rijswijk-leiden>

voor voorkeursscenario's en de mogelijk later te realiseren koppeling tussen de geothermiebron in Noordwijk en de Leidse regio.

Ook levert het programma WLR een bijdrage aan het (regionale) gesprek tussen Vattenfall en de gemeenten waar het huidige netwerk van Vattenfall aanwezig is (Leiden, Oegstgeest en Leiderdorp). Onder de overgangsregels van de Wcw zal het bestaande warmtenet hoogstwaarschijnlijk als één kavel worden aangewezen. Dat betekent dat deze gemeenten in overleg met elkaar de nodige besluitvorming moeten voorbereiden. Denk hierbij aan de vaststelling van de omvang van de warmtekavel waarbinnen Vattenfall het bestaande netwerk gedurende de overgangperiode (tussen 14 en maximaal 30 jaar) mag exploiteren en de (eventuele) latere uitbreidingen van de kavel.

Tot slot is het programma WLR actief als deelnemer in de verschillende regionale en provinciale overleggen over de warmtetransitie, waaronder de RES Holland Rijnland ateliers, de RES Holland Rijnland strategische overleggen en bijeenkomsten ten aanzien van het Zuid-Hollandse warmtesysteem als project binnen het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat⁶.

6. Financiële verantwoording

Met het aangaan van de SOK 2024-2027 is een budget van €3,0 mln. ter beschikking gesteld aan het programma WLR. In de uitsplitsing daarvan is voor 2024 een budget van €886.000 vastgesteld.

Op basis van de aangescherpte opdrachtformulering en de (huidige) opzet van het programma WLR is dit budget voldoende om de (geplande) activiteiten in 2024 uit te kunnen voeren en de geplande resultaten op te kunnen leveren. Het budget wordt besteed aan de inzet van het programmateam en beperkte inzet van externe expertise en (externe) faciliteiten. Het programma WLR heeft in het eerste halfjaar van 2024 €350.000 aan kosten gemaakt. De verwachting is dat de realisatie voor heel 2024 uitkomt in de bandbreedte van €725.000 – €775.000.

7. Vooruitblik naar tweede helft 2024 en verdere besluitvorming

Dinsdagavond 24 september 2024 organiseert het programma Warmte Leidse Regio een raadsinformatiebijeenkomst om de raden van alle WLR-gemeenten te informeren over de voortgang van het programma en de besluiten die gepland zijn. Dit geeft het programma de gelegenheid om dieper in te gaan op de tussentijdse resultaten aangaande de twee hoofdpogingen van het programma WLR (de resultaten van de verkenning naar een RPIW en de voorbereiding op de realisatie van een ORES).

In het najaar van 2024 wordt toegewerkt naar het opstellen van een Intentieovereenkomst voor het RPIW. We voorzien dat het collegebesluit over de Intentieovereenkomst in november 2024 wordt genomen. Daarmee gaat het programma WLR een nieuwe fase in (voorbereidingsfase), waarin de verdere uitwerking plaatsvindt en waarin wordt gewerkt aan de concrete voorwaarden voor samenwerking in een RPIW. Uiterlijk in het voorjaar 2025 worden de gemeenteraden gevraagd om uitgangspunten vast te stellen voor de deelname van de gemeente aan een regionaal warmtebedrijf. Deze uitgangspunten worden leidend voor de uiteindelijke vormgeving van het warmtebedrijf en de inhoud van de Samenwerkingsovereenkomst tot oprichting van een warmtebedrijf. De Samenwerkingsovereenkomst behoeft evengoed instemming van de gemeenteraden in het najaar 2025. Daarnaast zal in 2025 de toekomstige financieringsbehoefte t.b.v. deelname aan het regionale warmtebedrijf aan de gemeenteraden voorgelegd worden. De besluitvorming wordt telkens zorgvuldig voorbereid door voldoende informatievoorziening vanuit het programma WLR aan de raden. Zie hiervoor het processchema op pagina 3.

⁶ Warmtetransitie: Rijk, provincie, RES-regio's en gemeenten slaan de handen ineen, <https://www.zuid-holland.nl/actueel/nieuws/februari-2024/rijk-provincie-res-regio-gemeenten-slaan-handen/>